

MURASZOMBAT ÉS VIDÉKE

társadalmi és közgazdasági hetilap

A „Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület“ hivatalos közlönye.

== Megjelenik minden vasárnap. ==

ELOFIZETESI AR:

Egész évre 3 fnt, félévre 1 fnt 50 kr. egyes szám 10 kr.
Előfizetési pénzek és reklamációk Ujházi Miksa könyvnyomdájába küldendők.

Felelős szerkesztő: **Dr. KHÁL ELEK.**
Társ-szerkesztő: **WILFINGER KÁROLY.**
Kiadó: A Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület.

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztésig közlemények a lap szerkesztőségébe küldendők.
Hirdetési díj: 4 hasábos petitsora egyezri hirdetésnél 10 kr. többszöri hirdetésnél soronként 6 kr. Bélyegdíj 30 kr.
Nyitlitter petitsora 25 kr.

Népünk elszegényedésének okai és ennek némely orvosszereiről.*)

Hazánk ez évben a 48-iki alkotások ötvenéves jubileumát ünnepli. Ötven év nagy idő! Azok az epochális alkotások, a melyeket a hosszas elnyomottságtól kiszabadult nemzet ifjai lelkesedéssel, a legnemesebb humanismustól vezetve ötven év előtt alkotott kiállították in.már a tűzpróbát, a történelem elfigulatlan ítélőszéke elé vonhatók és igazságos ítélet mondható arra nézve: hogy mennyire mozdították elő az alkotások hazánk boldogságát, jegesult volt az az általános öröm és dicséret, mely a megalkotó heroszokat mindenfelől körülvette és kísérte?

Azt hiszem a kérdésre röviden és a lehető leghatározottabban igennel felelhetünk.

Különösen egy alkotás válik ki a 48-iki törvényhozás bámulatot keltő tényei közül és ez a jobbágyának felszabadítása.

Nincs időm és terem leírni azt az általános örömet és lelkesedést, a mit e törvény a jog nélküli, rabszolga nép sorai-ban keltett. Nincs toll, a mely méltóan ecsetelni tudná fenségességét annak az eszmének, mely betöltötte ez örökké nevezetes törvényt meghozóinak keblét akkor, a midőn a szegény népet felszabadították, s azt a földet, a melyet elébb ingyen, a szó szoros értelmében vérverejtékezeve mivel, ezután jogos tulajdonává tették.

De nincs oly eszme, a mi a kivitelben csorbát ne szenvedne, nincs oly nemes tett, melyet irigy és alacsony lelkek meg ne rágalmaznának!

Igy történt ez a jobbágyának felszabadításával is!

„Korai volt ez!“ — mondják némelyek azok közül, kik minden haladásnak esküdt ellenségei, a kiknek ideáljuk a középkor az ő irtózatos tömlőczeivel és máglyáival, — „a nép nem érett még meg a szabadságra; csak úgy boldog az, ha gyámok-nak felelt; kést adtak kezébe azok, a kik felszabadították, melylyel csak magát sérti meg; — a földes urak helyett jobbágyává lett a tőkepizseseknek, a kik ép úgy nyuzzák és szipolyozzák, mint előbb némely földesur.“

Tagadhatatlan, hogy e ráfogásban két elvitázhatlan igazság foglaltatik. Az t. i., hogy népünk rohamosan szegényedik és másodsor,

hogy az eladósodott ember függési viszonyba jut.

De azért az eladósodott ember függése és a régi jobbágyának közti óriási különbséget azt hiszem csak a vak nem látja. Mert hiszen, míg a jobbágyába az ember bele született és benne meg is halt; addig a mostani szolgaságba nem szükségképen jut az ember, a mint hála Isten sokan nem is jutnak, és ha belekerült is valaki, törekvés, művelődés és szorgalom által abból meg is szabadulhat.

És épen az a tudat, hogy eladósodott népünk nyomasztó helyzetéből meg is szabadulhat, készítetett engem arra, hogy jelen cikkemben reá mutassak népünk elszegényedésének főbb okaira és ennek némely orvosszereire kérve önöket, mint a nép vezetőit, hogy amennyiben ez orvosszerek tetszésüket megnyerik, alkalmazzák és segítsék ez által a szegény népet az adósság hinárjából kiszabadulni, s egy boldogabb jövőt érhetni.

* * *

Vidékünk gazdasági állapotának leghűbb tükröi a takarékpénztárak. Ezek képezik mintegy az ütőerőt, mely a vidék gazdasági kórságát legbiztosabban jelzi. A takarékhitel nagy mérvű és fokozatos igénybevétele mezőgazdasággal foglalkozó vidéken a legnagyobb mérvben agasztó azért, mert az adósság szaporodásával a föld terméshozamának növekedése soha arányba nem hozható. Sőt ellenkezőleg eladósodott gazda, gyenge marha-állománnyal inkább kevesebb hozamra számíthat évről-évre. Másként áll a dolog iparos vidéken, mert ipar és kereskedés meghozza a kamatot, de erről nálunk szó sincs, mert mi emínter gazdasággal foglalkozó és abból élő vidék vagyunk.

Ha összeszámítjuk a muraszombati két takarékpénztárban évenként nyilvántartott hitelt, akkor megdöbbenve látjuk, hogy vidékünk az 1897-ik év végén több mint egy millió egyszázezer forinttal tartozott csak a két intézetnek. Ha ehhez hozzá gondoljuk azon ismeretlen összegeket, melyekkel más takarékpénztáraknak, egyeseknek, árvaszéknak, bankoknak, hitelszövetkezeteknek tartozik vidékünk, úgy elmondhatjuk, hogy legalább is másfél, de igen valószínű, hogy két millió forint adósság nehezedik a szegénységet állandó epithetonul bíró muraszombati járás sziklás és kavicsos földjére; míg ezzel szemben a ta-

karékbetétek nem érik el az egy millió forintot, annak is egy tekintélyes része más vidékről származik.

Elszomorító kép ez! különösen azért, mert bebizonnyítható, hogy ez adósság legnagyobb részt 25 év óta halmozódott össze és másodsor azért, mert ez évről-évre szaporodóban van, míg a föld terméshozama és a gabona ára 25 év óta vagy stagnál, vagy pedig visszafejlesztésben van.

Felmerül azért joggal a kérdés: mi lehet az oka e nagy mérvű eladósodásnak és mik ennek orvosszerei?

(Folyt. következik.)

Szorongó szívvel néztük már hónapok óta kínos küzdelmét társadalmunk e jeles férfiak azzal a bozasztó kórral, a melyből soha sincs meggyógyulás. Erős, hatalmas szervezete, pártatlan lelki energiája még lasabbá, még gyötrőbbé tették iszonyu szenvedését.

Es a víz, mely az életadó vér helyén az impozáns test szerveinek titkos műhelyében keletkezett és kérélhetetlen biztossággal nyomult mind fellebb, fellebb a szív üregébe: özönvíz volt, a mely eltemette egy nagy, egy tisztelt család egész boldogságát! Szívfacsaró látnyán lehetett a szerető hitvesnek, a serdülő két hajdonnák, kiknek egyike csak a mult hetekben érte el élete csejliját, az életvidor ifjúnak, a két kisebb, de az atyai szeretet melegének már öntudatával bíró gyermeknek nézni a család fejének, a példás férjnek és pártatlan atyának fájdalmas vergődését, hosszú, öntudatlan haloklását és élete gyászos kiavását.

De nemcsak a szűkebb család, nemcsak az ősz, nagybeteg apa, az anya és a rokonság, hanem a társadalom is, mely sajnosan nélkülözte őt egy idő óta a közügyek intézésében, méltán öltöhet gyászát ez érdemes férfiúért, kinek egyénisége felejtethetlen emléket hagy mindnyájunk szívében.

Pintér Géza a nagyszabású emberek közül való volt. Régi keletü betegsége miatt már évek hozza sora miatt nem vett részt a társadalom mozgalmal életében, de mindannyiszor felemelte szavát, a midőn azt a közjó érdekében szükségesnek tartotta. És nagy műveltsége, gazdag tapasztalatai, elismert jeleme és becsületessége mindig döntő súlyt biztosítottak bármely kérdésnél a számítót józan és hisz higgadságával kimondott, nyílt, őszinte és egyes szavának. Ily fényes tulajdonságokkal számtalan barátot szerzett magas körökben is, de összeköttetéseiével sohasem dicselkedett. Alkalmadtán azonban nagy befolyását mindig a közügy, a közjótékonyosság és az emberszeretet javára használta fel.

*) Értekezés, felolvasott a vendvidéki evangélikus tanító-egyletnek I. évi ápril 21-én Bodóhegyen megtartott közgyűlésében.

Nem egyszer juthatott volna magas pozícióra, fényes állásra, de annyira kevéssé vágyott kitüntetésre és ami szintén kivételes tulajdonság — annyira ragaszkodott szülőföldjéhez, szűkebb hazájához, hogy inkább itt maradt közöttünk s a társadalom szerény munkásként, ezimre, hatalomra nem vágyólván, élt itt közöttünk és éretünk.

Nincs közintézmény a melynek létesítésében nem juttt volna ré a orozslánrés, de sokoldalúsága mutatta azt az őriási munkabírást, amely mindaddig sajátja volt, míg a kór ágyba nem döntötte.

Csak röviden, nagy vonásokban vázoltak jellemvonásait és tevékenységét, csak röviden összegezzük az okokat, a melyek méltó gyászunkat felkeltik. Mindez szomorú kötelességünk ugys mint kártársunk, ugys mint őszinte barátunk.

De tudjuk, hogy e megemlékezés, az érdemek bármily fényes méltatása nem nyújthat igazi vizsgálatást azoknak, akiknek fájdalma mérhetetlen, mert Pintér Gézában mindenöket vesztették el.

Az elszakadó szívnek utolsó dobbanása is az övek volt, megtört ajkainak utolsó bucsuszáva nekik mondott Istenhozzátot Emlékének nagysága, szeretetének a tulvilágról visszaszárzó leve gyógyítsa meg sebeiket és enyhítse bánatukat.

Nyugodjál békével, te díeső halott. Muraszombati közönsége szívében örökös lesz hű fiának neve és életét követendő példán fogjuk emlegetni gyermekeinknek és mokaúknak.

Dr. Kál Elek.

Hogyan magyarosítsuk a vezetékneveket?

Irta: Telkes Simon.

A központi névgyararító társaság elnöke.

II.

Utáítás a névgyararításhoz.

I.

Névgyararításhoz a legegyszerűbb esetben — anyakönyvi kivonat és illetégségi bizonyítvány kivatátik; egyéb semmi.

2. Az anyakönyvi kivonatról.

A névgyararításhoz kivétel nélkül anyakönyvi kivonat (keresztlevél, születési bizonyítvány) kivatátik. Ha egy apának több gyermeke ugyanazon anyakönyvbe van bevezetve, akkor nem szükséges minden gyermekről külön anyakönyvi kivonat, hanem egy íven együtt mindnyájáról az ugynevezett „Családi értesítő” is elegendő. Anyakönyvi kivonattól, valamint családi értesítőtől, az illetégségi kötet, lap és sorszám feljegyzése okvetlen szükséges.

3. A bélyegről.

A folyamodásra teendő bélyeg 50 kr. minden nagykorú személy, valamint egész család után; ha azonban nagykorú családtag is van, az után külön kell az 50 krt fizetni. A törvény értelmében egy kérvényen többen is folyamodhatnak, sőt egész község is, de a bélyeg minden nagykorú után fizetendő. Külföldi anyakönyvi kivonatokra még külön 15 krnyi magyar bélyeg teendő.

4. A folyamodvány helyéről.

A folyamodványt annál inkább röviden lehet fogalmazni, mivel benne nem szükséges elősorolni a névgyararítás okait. Azonban a kérvényből nem szabad kifelejteni az aláírás és lakáson kívül a foglakozást. Szabad királyi és rendezett tanácsa városokban a tanácsosh, kis- és nagyközségekben a járási főszolgabíróhoz kell intézni s beadni a folyamodványt, a melyben az illetégségi felkérő, hogy a kérvényt pártóltag terjeszse fel (a főszolgabíró az alispán útján) a m. kir. belügyminiszteriumhoz. Az, a ki az így szerkesztett és aláírt folyamodványt személyesen adja át az illetégségi hatóságnál és ott mindjárt kihallgatattatás kéri csak megrovídit és meggyorsítja az egész eljárást.

5. Az illetégségi és honosságáról.

Illetégségi díj az 1886. évi XXII. t.-cikk 11. §-ának a) pontja értelmében mindenki ott bír, a hol két éven át lakik s adót fizetett. Kiskorúak mindig szülei lakhelyén bírnak illetégséggel. Oly külföldi, a ki öt éven át az országban, bár különböző helyeken lakik, adót fizetett és valamely választási névjegyzékbe bejegyezve van; magyar honpolgári joggal bír.

Az illetégségi bizonyítványon a hatóság az illetégségi erkölcsi magaviseletéről is nyilatkozhatik, mi által az eljárás és kezelégs szintén gyorsabb és egyszerűbb lesz. Illetégségi bizonyítvány előszóval is kérhető; ha azonban irásban kérték, tartozik a fél a hatósághoz intézendő beadványt 50 kr.-os bélyeggel ellátni. (Fő- és sz.-v. pénzügyigazg. 87. 7. §. III. — 1896.)

6.

Közszolgálatban álló egyéneknek illetégségi bizonyítvány nem szükséges. Tartoznak azonban ezen minőségüket okmányval, vagy a hivatal főnökének bélyegzőjével ellátott nyilatkozatával igazolni. Ugyanez áll tanítókra néve is.

7. Az eljárásról kiskorúak és árváknál.

Fordul elő eset, hogy a apa kiskorú gyermekeknek megengedi a névgyararítást, de ő maga nem vál o. tatja meg nevét. Ilyenkor legegyszerűbb, ha az apa folyamodik fia nevében.

8.

Kiskorú árvák szintén megmagyarosíthatják nevüket, melyhez az anya, mint természetes gyám, vagy a törvényes gyám bejegyzése kivatátik. Itt is legegyszerűbb, ha a gyám folyamodik, és pedig legelőbb az illetégs árvaszékhöz bélyegtelten kérvényen s ennek engedelmet kikéri, melynek meggyerése után csak, annak csatolása mellett a névgyararítást kérelmezni.

9.

Özvegy vagy elvált asszony is kérelmezheti a névgyararítást; az utóbbiak a harmadfoku bíróság végzését is kell csatolni; ha pedig gyermekei lennének, az azok rére az árvaszéktől kieszközölendő engedélyt is.

10.

Külföldön tartózkodó hazabeliek kelőleg felsze, olt kérvényüket vagy illetégs hatóságok útján, vagy pedig közvetlen a m. kir. belügyminiszteriumhoz terjeszthetik be.

II. A névrol.

A név szabadon választható, azonban kívánatos, hogy a név tapintatos és helyes választásánál egy a nyelv törvényei, valamint a szerénység, esztetika stb. szem előtt tartassék s legajánlatosabb ebben szakférfiak nézetét kikérni.

12.

A választandó új név a m. kir. belügyminiszterium által csak a jelenleg divó helyesirási mód szerint engedélyeztetik. Eneffolyva az aa, oo, oo, ch, th, ts, ss, ff, y stb. betűkkel való névgyararítás kérelmezése által az illetégs csak megnevezheti folyamodásának elintézését. A ki pedig nem a belügyminiszterium által engedélyezett módon írja nevét, annak az eljárása nem vall jóhiszeműségre és büntetendő kihágást követ el.

13. A végzésrol.

A m. kir. belügyminiszterium a névváltoztatási engedélyt a hivatalos „Budapesti Közlöny”-ben hirdettetik ki, külön pedig az illetégs hatóságot is értesiti, e hatóság pedig a folyamodót mellékletei viszaszatolása mellett. A hivatalos „Budapesti Közlöny” épp oly bizonyító erővel bír, mint bármely hivatalosan kiállított okmány.

14. A név használatáról.

Uj névnek viselésé csak a hivatalos lapban történt közzététel után van megengedve; a ki előbb — bár jóhiszeműleg — felveendő nevét használja, az kihágást követ el. Az engedélyezés után azonban új névnek viselésére nemcsak jogosított, hanem köteles is.

15. Névgyararítás a nevesség fenntartásáról.

Az, ki nevét nevesség fenntartásával magyarosítani akarja, ő Felsőházhoz intézendő, az egyenes leszármazást kelőleg igazoló folyamodását, a m. kir. belügyminiszterium útján adja be.

A nevességot a vármegyénél kell igazolni és csak az ez által kiállított, teljesen és helyesen megokolt bizonyítvány alapján kérhető a névgyararítás akár a régi helyesirásnál is. Az ily folyamodásra szintén 50 kros bélyeg teendő.

16. Katonák névgyararítása.

Állandó szolgálatban levó nagykorú katonák keresztlevéllel felszerelt bélyeges folyamodásukat szolgálati uton adják be. — Kiskorúakat az apa folyamodik illetégségi vagy tartózkodási hatósága útján (Vége)

H i r e k.

— † **Pintér Géza** elhunytáról vettük a következő két gyászjelentést: Pintér Gézáé szül. Horváth Ida saját és gyermekei: Pintér Jolán férj. Mozt Rezsóné, Pintér Margit, Erzsi, Miklós, Elemér és Ilka, ugys az összes rokonok nevében fájdalomteljes szívvel jelenteni forrón szeretett férjének illetve apának Pintér Géza köz- és váltó ügyvéd, takarékpénztári igazgató és megyebizottsági tag urnak Muraszombatban, f. hó 9-én reggeli 2 óraker hosszu betegség után 43 éves korában bekövetkezett gyászos elhu. ytát. Az elhaltnak hült teteme e hó 10-én délután 4 óraker fog a muraszombati községi temetőben örök nyugalomra tetetni. Az engesztelő szentmise áldozat pedig ugyancsak e hó 11-én délután délelőtti 8 óraker a muraszombati róm. kath. templomban a Mindenhatóknak bemutatni. Muraszombat, 1898. évi július hó 9-én. Áldott legyen emléke és örök béke lengjen a drága hamvak fölött! — A Muraszombati Takarékpénztár a következő gyászjelentést bocsátotta ki: „A muraszombati takarékpénztár összes részvényesei és tisztviselői a legmelyebb fájdalommal jelentik, miszerint Pintér Géza köz- és váltó ügyvéd s a takarékpénztárnak közszereketben állott nagyérdemű igazgatója f. hó 9-én hajnali 2 óraker több havi súlyos betegség következtében elhalálozott és hogy a boldogultnak hült teteme e hó 10-én délután 4 óraker fog a muraszombati köztetőben örök nyugalomra tetetni. Az elhunyt lelki üdvéért pedig július hó 11-én reggeli 8 óraker fog a helybeli róm. kath. templomban az engesztelő szent-mise áldozat megtartani. Muraszombat, 1898. évi július hó 9-én. Áldott legyen emléke és örök béke lengjen a drága hamvak fölött!”

— **Királyi táblai bírói kinevezés.** Ó felsőge a király Simon Lajos esaktrányi járásbíróknak az ítélőtáblabírói címet és jelölet adományozta.

— **A muraszombati gazd. főkegyelet** választmánya f. hó 4-én Gróf Bathány Zsigmond ömeltósága elnökelete alatt Urdomban tartotta meg ülést. Az ülést megelőzőleg Gróf Bathány Zsigmond ömeltóságával együtt megtekintette a választmány az egyesület tótkai gyümölcsfajtelepét, melynek szakszere közlelése Vucskák Sándor urdombi gaztúró érdeme, kinek fáradozásáért s a felmutatott meglepő sikeréért a választmány joggyökényi köszönetet mondott. Elhatározták továbbá a gyűlés folyamán, hogy az egyesület a vidék kis gazdáit buzdítani fogja, hogy vezetése alatt minél többen járuljanak el tanulmánytra. Kis Bér és Bábóhára. A melészet terjesztésére minta kaptárokat hozatnak. Angusztaban Vaslakon ülést tart, hogy az am. szőlőtelepet is megtekintesse. A tótkai gyümölcsfaiskolából f. 1898. okt. 15-én kezdi kiadni az oltoványokat. Az idén 4000 drb kerül eladásra, melyből a tagok drbját 15 kr. nem tagok 20 krjával kaphatják. Jelentkezéseket már most is elfogad az egylet titkára, vagy Vucskák Sándor fajscola kezelő. Az egyesület 175 mánása szuperfoszfát s 25 métermása ammoniak szuperfoszfátot rendelt; a szuperfoszfát métermása 4 ft 60 krért s az ammoniak szuperfoszfát 5 ft 20 krért kapható a muraszombati kéziratárból. Az egyesület f. év aug 27-én Mártonhelyen szarvasmarha-, sertés- és baromfikéltatást rendez, midő a tagok közt fajmalacz és gazd. gépet sorsol ki. A szokásos lódíjazást az idén nem tartja meg, mert esztendőre nagyobb méterű lódíjazást szándékozik tartani. Mivel a tagdíjak lanyhán folynak be, elhatározták a választmány, hogy a tagdíj beszedését szigoruan fogja végrehajtani. Gyűlés után Vucskák Sándor Urdombi tanító ur ismert vendégszerzetével a megvendégelte a választmányt.

r. l.

— **Nyári mulatság a Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület javára.** Az egyesület legutóbbi választmányi ülésen hozott határozatból kifolyólag Dr. Czipotti Zoltán bizottsági elnök f. hó 4-én a következő tagokból alakította meg a rendező bizottságot: Bodnár András, Csizsár János, Csorna Jenő, Faschinger Gyző, Fehér Samu, Fürst Ödön, Dr. Geiger Vilmos, Heiszberg Ferencz, Dr. Kál Elek, Dr. Kiss Elemér,

Mártony László, Meixner Mátyás, Ratkóczy Tivadar, Simon József, Sinkovics Elek, Sinkovics Kálmán, Sömen Lajos, Takács R. István, ifj. Vogler József, Wiltinger Károly. A bizottság f. hó 7-én a dal- és zeneyegyetest csütörtöki estélyével kapcsolatban megtartott látogatott ülésén határozta meg az ünnepély programját, a melyből még egyelőre csak annyit állunk el, hogy az rendkívül fényes, változatos lesz és szokatlan meglepetéseket hoz a közönségnek, a miről különben a sajtó alól rövid idő alatt kikerülő meghívókból nemcsakára meggyőződhetik. Az ünnepély tánczsal és tombolával lesz egybekötve. Ez utóbbi csak egy sikerülhet, ha a közönség nemel szelb és nagyobb számu nyere-ménytárgyat bocsát a bizottságnak rendelkezésére, mit a hazafias cél érdekében szabad legyen reménylenünk. A nyere-mény tárgyak Dr. Khál Elek e. titkár címére küldendők. A multság megtartására augusztus 7. napját tűzték ki, mikor is az már a délutáni órákban megkezdődik.

— **Régi közmondás:** aki haragszik, annak nincs igazsága. Szörnyen megaprehendált Puhán Ferencz garam-újfalusi plébános-helyettes ur mult-kori vezérczikünkért és kiadóhivatalunkat haragjában a következő levéllel tisztelte meg: „*Muraszombat és Vidéke*” kiadóhivatalának, *Muraszombat*. A fenn nevezett című hetilap a kath. papságot sértegető irányt kezd követni. Julius 3-ai számának vezércikke egyenesen avval gyanítja az ottani papságot, mintha az akadályozná a magyarság terjedését az ottani vidéken. Az egész gyanúsítás ugyan nem más, mint inléstelen vicez, melyet Dr. Khál maga sem hiszi el, de mégis elégséges arra hogy ilyen lapot többel kezembe ne vegyem. Ennél fogva a nevezett lapot ezennel beszüntetem és kérem a pénz visszatérítését. Egy számmak az árát és a postai költségeket tessék levonni. Dr. Khál pedig tovább vicezezen. Puhán Ferencz, pléb. helyettes. Garam-Újfalu, Barsm. 1898. júl. 5-én. A tisztelendő *urak* furcsa fogalmi vannak a hírlapírásról és az előfizetés jogi természetéről. Az ő felfogása szerint például, az a „Magyar Állam” vagy „Alkotmány” — felteesszük, hogy e napilapok valamelyikét járhatja — egyszer oly cikket talál közzéni, a mely nem felel meg a tisztelendő *ur* szája ízének, visszaszítja az előfizetést és visszakéri pénzét. Próbálja meg talán sikerül neki. Egyébként jegyezze meg magának a tisztelendő *ur*, hogy mi ily komoly dolgokkal vicezzeni nem szoktak és nem a kath. papságot általában hanem annak egyes tagjait figyelmzettük hazafias kötelességükre, melyet hogy nem teljesítenek, mutatja a szomorú eredmény és visszafelődés. A tisztelendő *ur* onnan a távolról nem kísérheti figyelemmel a szemek előtt lefolyó veszélyes jelenségeket. Joga van lapunkra előfizetni vagy elő nem fizetni tetszése szerint de előzetesen beavatkozása lapunk belügyeibe és irányába egyáltalán nem akadályoz minket feladatunktól, melyet mint a társadalom élő lelkiismerete, magunkra vállaltunk.

— **Magánvizsga.** F. hó 6-án folyt le Bathányi Zsigmond gróf ur Őméltósága szeretett kis fiának, a 7 éves Zsigmondnak vizsgálata a csend-laki róm. kath. népiskola helyiségében. A vizsgálat melyen a szülőkön kívül jelen voltak. Dr. Ivánóczy Ferencz esperes, ker. egyházm. tanfelügyelő, Klekl József segédlelkész és Pastinszky János osztálytanító minden egyes tantárgyból kitűnően sikerült, s a reményteljes gróf már is korán tanu-jelét alta mutatkozó kiváló tehetségének. Gratulálunk a szép sikerhez!

— **Véres verekedés.** Flegár Alajos mura-fuzási legény a napokban Regedéből hazajövet, Murapetrócson betért a Martinecz-féle korsómáta, hogy Bachus levélből szomját csillapítsa. A vendéglóban már ott mulattak részeg fővel Rankó I. és Rankó N. édes testvérek, a kik Flegár Alajost — ki a nélkül is szolid magaviselütő — össze-vissza gyalázták s távozása alkalmával arczát s felső-testét össze-vissza verték és szürkülták. Mindkét verekedőt feljelentették a szolgabírósnáknak.

— **Újoncz szökevény.** Horváth Mihály, 24 éves bírószéki illetőségű cigány, már 6 éven át sorozás elől bujdosott, míg végre a felsőlend-vai csendőrség elfogta és utóállítás végett a helybeli szolgabírósnáknak át adta.

— **Megszabadult rab.** Baranyai János csunfimen Spitzer peténazi szülötés s borhidai illet. cigány, ki még 1888. évben Herbolvy Alajos lippai tanítónál elkövetett rablásért a soproni fegyházban 8 évig ült, a napokban szabadult ki. Hazautaztában Hunyady Sándor őrmesternél tisztegette és könyves szemekkel ígerte meg, hogy a jövőre nézve a csendőrségnek beavatkozási okot szolgáltatni nem fog.

— **Lopás.** Füst Albert és fia helybeli kereskedő czégnél alkalmazásban lévő Holczman Adolf kereskedő segéd kárára f. hó 6-án 6 frt készpénzt loptak el. A helybeli csendőrségnek sikerült a tettest Császár Miklós ugyanott alkalmazott levő háziszolga szanelyében kideríttetni. A tettest a kir. járásbírósnáknak feljelentette, a hová a pénzt mint büntelt átszolgáltatta.

GSARNOK.

Gyümölcskertünk veszedelme.

(A vértetű és annak irtása.)

Ez előtt 40—50 esztendővel még őseink nem is gondoltak arra, mennyi minden veszedellemmel kell megküdeni a mezőgazdának. Az állati és növényi parazitákból alig volt néhány ismeretes, ezek is csak a jámborabb fékélből. De a világra szóló veszedelmeket magukban rejtő paraziták jóformán ismeretlenek voltak.

A kultúra rohamos fejlődésével karöltve járt a közlekedési eszközök fejlődése, vagy tán megfordítva.

A közlekedési eszközök fejlődése szülte a kárteknő paraziták fellépését és terjedését.

Míg a szomszédállal elégitették ki egymás szükségletét, addig természetesen nem igen volt mód az állati paraziták terjesztésére.

Mióta az öt világérsz olyan közlekedési eszközökkel bír, hogy élő állat, élő fűcskák, friss gyümölcs stb. egyik világérszéből a másikba szállíthatók, azóta majdnem kivétel nélkül minden kultúránövénynek és állatnak megjött a maga parazitája. Az állati betegségeket a veszedelmes baktériumok terjesztik sőt, a növényeket leginkább a rovarvilág parazitái. Vegyük a növényeket. A répának megvan a nematódjája (répauntság), a burgonyának ezerféle betegsége, a búzának növényi parazitái üszög és rozsdá alakjában, hesszeni légy, szipoly stb. a rovarvilágból az akácznak paizsetűje, a fenyők apécájája, a szőlő filoxerája, peronosporiája, gyökérvésze stb., a barack levélfodor betegsége és száz meg száz baj közt az alma vértetűje.

Az alma vértetűje épen olyan, mint a szőlő filoxerája. A gyümölcsözt védekezés nélkül pár év alatt tönkre teszi. Érdemes tehát vele alaposan foglalkozni.

A vértetű (Schischoneure lanigera) a levél vagy növénytetvek családjához tartozik. Jellegzetes tulajdonsága, hogy először az almafák kérgén levő forradásokot támadja meg, itt csoportokat képez, és e csoportok vastag penészeszerű fehér molyhos gypjjal vonatnak be. E fehér gypjny könnyen lehuzása után sötétszíni tetveket találunk kölessem nagyságú kis rajban összegyűlvé.

Ila rányomnak a fehér foltra, a tetvek elszakulnak, vörös vérszerű folyadékka kenődik szét a kolónia, innét „vértetű” elnevezése.

A csoportban élő tetűraj fehér vagy sárgás mézet izzad ki, melyet előszeretettel keresnek fel a hangyák, mint ezt más levéltetveknél is tapasztaljuk, és így látszik a hangyáknak épen úgy fejős tehenei gyantát szolgáltatnak a vértetvek, mint a többi levéltetűfélék.

A vértetűt a fa gyökérzetén telet át. Tavasszal tehát a földből kiindulólag terjed fel a fa törzsén, hol főleg a forradások helyeket, a levágot ágak befornadott részét keresi fel, hol a kéreg nem vastag, hanem a hol új sejtkepletek folytan a fa nedve hozzáférhető.

Az ily sebek kisebb-nagyobb vértetűrajokkal vannak borítva. Csakhamar szétterjed a teű az egész fán, a legvékonyabb ágon, sőt magán a gyümölcsön is.

Bámulatos mérvben szaporodik. Nőtényei szü-

zen szaporítanak, 40 sőt 50 ivadékot szül egy-egy vértetű. Alig egy-két hét alatt az új ivadék is szaporit, így milliárdszám lép el egy-két hó alatt a kertek.

Őszszel bizonyos számu tetű szárnyas rovarrá fejlődik, mely fáról-fára repülni képes. Ezek a szárnyas anyák rakják le a téli petéket és pedig a fa gyökereire, melyek a rákövetkező évben már újra felmásznak a törzsön és csodálatos módon szaporodnak.

Úgy látszik, e rovar fejlődésére igen kedvező hatást a megelőző években hullott jégesség, mely a fák összes ágait sabbossá, forragossá teszi. Az ilyen gyümölcsös csupa forradás lévén, vékony és vastag ágain melegágyát képezi a megszámlálhatatlan tetűrajoknak.

Gyümölcsösömben, sajnos, ez az eset állott be. Az idén május hó elején vettem észre fellépését. Junius közepén minden képzeltető irtás dacára tömve van minden almafa vékony és vastag ága. Sőt oly mérvben lépett fel, hogy a fák állati pársit egészen penészes az irtás folytan lehullott tetűvel.

Az ma már látom, hogy nyári irtása oly kertben, hol mint nálam néhány ezer gyümölcsfa áll, jóformán lehetetlen. Minden irtás mellett új szaporodik, hogy azt irtást még csak gyéritesnek sem merem nevezni.

Istásmoldjai a következők. Nyáron, midőn már elcseltek a fán, nem tehetünk egyebet, mint a fák összes becselhető ágait beemeljük 15% Thanatonal (dohánylyug) kevert fehér mésszel. A vékony ágak 15%-os Thanatonaldattal (vizoldat, esztleg mésszel keverve) permetezendők. De a permetezés nagyban kivihetetlen.

A földmívelési miniszterium azonban a következő szót ajánlja: 150 gr. zöld szappan, 200 köbcentiméter kozmaszes anyl alezohol és 9 gr. karbolsav vízzel vagy oldandó fel, hogy e folyadék 1 liter legyen.

Az így nyert folyadék további 4 liter vízzel rázandó össze, ezen 5 liter folyadék aztán az ágak bekenésére használandó, vagy permetezésre.

Mintán gyümölcsösömet végszszeli fenyegeti német kertészekhez fordultam, sőt volt alkalmam egy poroz kertészek gyümölcsösömet meg is mutatni

A németek az ilyen papirosra írt malasztira igen keveset adnak. Képtelenség is a fák becseltelese, permetezése oly gyümölcsösben, hol 7—8 m. magas fák vannak ezerszám. Ha ezeketek költünk rá, akkor sem tudjuk bekenni az ágakat.

A nálam járt poroz kertész nekem azt ajánlotta: A pepecelő gyéritesét hiába való levén abban hagyandó

E helyet 10—15% Thanatonnal vegyes mésszel készítenőd, melyvel az összes fák fel az elérhető legvékonyabb ágakig beemelendők. Így pusztul el a legtöbb vértetű.

Aztán bevárandó a tavasz.

Tavasszal, midőn a vékony ágakon nem marad meg a tetű, midőn a vastag ág mind Thanatonos mésszel be van kenve, a vértetűk petéi lenn vannak a gyökereken. Ekkor a mint a fagy kiengedése lehetővé teszi a tövéből legalább fél-méter körben ki kell emelni a földet addig, a főgyökerekre találunk, de legalább 15—20 cm. mélyen. Az a kiemelt réteg feleke megöntözendő két nagy kerti kanna 10—15% Thanatonal kevert mésszel. A mésszelj 30—25 liter legyen egy egy fatövében. A vizet elszitta a talaj, a méssz vastag rétegben marad e fészeken. A föld pár óra múlva újra behuzandó. E Thanaton-mésszregeten a földalatti peték nem tudnak áthalolni, elpusztulnak. A fa pedig bő termést hoz e gazdag méssztrágyától, főleg ha őszszel erősen megöntöztük a fát trágyával.

Ez az egyetlen józan módja a gyéritesnek. Elűszítására sajnos nincsen mód.

Részemről is ezen módot tartom lehetségesnek, az esettel való kengetésig, 6—8 méteres óriási koronával bíró fák permetezése papirosron igen szép dolog, de gyakorlatban ki ilhetlen, ha minden kertre egy zsandárt állítanak is.

Övintézkedéseket akkor lehet tenni, midőn a bajt észrájában észrevesszük. Sajnos én későn fedeztem fel, a parazitát mindent ellepett.

De a lehető legkomolyabban hívom fel pomológus gazdtársaim figyelmét e veszedelemre. Vizsgáljuk meg gyümölcskertjüket hetenkint. A hol még nincs, ott épen jó lesz a fák rügtöni becseléséhez kezdeni, mert ezzel elejét lehet venni a bajnak. Thanaton okvetlen teendő a méssze, mert e nélkül nem ér semmit, mint azt kipróbálni volt alkalmam. A hol fellépett, ott a leírt módon pusztítandó.

Nem szabad késlekedni, nem szabad a költésztől visszarúdni, fontoljuk meg jól, hogy egy erőjele lenvő gyümölcsös megeremeléséhez egy emberöltőn át terjedő idő és munka szükséges!

Herényi Gothárd Sándor.

